
Straszer Boglárka

Második generációs magyarok nyelvválasztásáról és identitásáról egy kutatómunka alapján

Az Uppsalai Egyetem PhD-hallgatójaként egy összehasonlító nyelvész-
ciológiai doktori kutatómunkát készítettem 2004 és 2009 között, amelynek a
középpontjában Svéd- és Finnországban élő második generációs magyarok nyelvi
identitása állt. Munkámban különös hangsúlyt kaptak a magyar nyelv és kultúra
ismeretével, nyelvválasztással, nyelvhasználatával, nyelvi attitűdökkel, nyelvme-
gőrzéssel, valamint a magyar-svéd illetve magyar-finn identitással kapcsolatos
kérdések. Ezen kutatómunka eredményeként két kötetem született: 2011-ben
doktori disszertációs munkám, mely az „Ungerska för rötternas skull”. Språkval
och identitet bland andragenerationens ungrare i Sverige och Finland címet viseli
(magyarul „Magyart a gyökerek kedvéért.” Nyelvválasztás és identitás második
generációs magyarok körében Svéd- és Finnországban), valamint 2010-ben az
ennek a munkának egyfajta háttérinformációt biztosító, a Svéd- és Finnországban
élő magyarok történetébe és kultúrájába betekintést nyújtó tanulmány Ungrare,
ungerska och ungersk kultur i Sverige och Finland (magyarul Magyarok, magyar
nyelv és kultúra Svéd- és Finnországban). Az alábbiakban e két munkát, valamint
kutatásom egy-egy eredményét mutatom be röviden és tömören.

A Svéd- és Finnországban élő magyarok történetét és kultúráját feldolgo-
zó bő 100 oldalas digitális kiadvány, Ungrare, ungerska och ungersk kultur i
Sverige och Finland (2010), két északi országba bevándorolt magyar csoport éle-
téről ad egy átfogó képet tudományos forrásokra, valamint néhány, a Svéd- és
Finnországban élő magyarok életében kulcsfontosságú szerepet játszó személlyel
készült interjúra támaszkodva. A mű olyan társadalmi és a bevándorló csoportra
jellemző tényezők bemutatására tér ki, amelyek központi szerepet játszanak az
egyéni és családi szinten történő nyelvmeőrzésben és egyben megvilágítja, hogy
mily módon tér el egymástól a svéd és finn társadalom és hogy ez milyen hatással
lehet a magyarok életére, valamint a magyar nyelv és kultúra meőrzésére. Be-
mutatásra kerül először a két csoport bevándorlásának rövid története, valamint
demográfiai és geográfiai felosztottsága statisztikai adatokra épülve és egy-egy
térképpel illusztrálva. A második fejezetben a befogadó társadalom bevándorlási-
és nyelvpolitikája, valamint a magyarokhoz való viszonyulása kerül bemutatásra.
A harmadik fejezet a svéd- és finnországi magyarok szervezeti életét, a nyelv- és
kultúra meőrzéséért tett fáradozását dolgozza fel részletesen. Ezután a svéd- és
finnországi magyar média kap központi szerepet, míg a következő fejezet témája
a magyar nyelv oktatása, különös hangsúlyt fektetve az anyanyelvi oktatás
szervezettségére. Végül a két csoport szociokulturális sajátosságainak össze-
hasonlítása szerepel.

Doktori disszertációm, „Ungerska för rötternas skull”. Språkval och
identitet bland andragenerationens ungrare i Sverige och Finland (2011), egy

összehasonlító nyelvszociológiai tanulmány. Célja, hogy feltérképezze és összehasonlítsa Svéd- és Finnországban élő magyar származású felnőttek nyelvválasztását, és tanulmányozza a magyar nyelvi és kulturális örökség jelentőségét identitásukra. A felmérésben olyan tényezőket tanulmányoztam, amelyek hatással lehetnek a második generációs magyarok nyelvi helyzetére, és amelyekből következtetni lehet a jövőbeli nyelvmegőrzésre, ill. nyelvvésztesre. Az adatbázis egy kérdőívanyagból, valamint tematikus interjúfelvételekből állt. Az egyéni véleménnyel kiegészíthető többválasztásos kérdésekből, valamint nyitott kérdésekből álló kérdőívet 50 svédországi és 38 finnországi magyar származású adatközlő töltötte ki 2006-ban, míg az interjúkra 15 adatközlővel 2007-ben került sor. A kérdőívek anyagát elsősorban kvantitatívan, másodsorban pedig kvalitatívan dolgoztam fel. Az interjúk elemzése, amelyekből a disszertációban hatot mutattam be részletesen, kvalitatív módon történt. A bemutatott interjúk szerepe az volt, hogy illusztrálják egyéni szinten a valóságot, azt, hogy a második generációs magyarok milyen nyelvi környezetben nőhetnek fel; nyelvi helyzetük mennyire hasonló, illetve különböző lehet; és mi minden meghatározhatja meg nyelvválasztásukat és viszonyukat a magyar nyelvhez, kultúrához és származásukhoz.

A kutatómunka bevezetésében található a munka körülményeinek bemutatása és célja; ezt követi a megválaszolendő kutatási kérdések felsorolása; majd a központi szerepű alapfogalmak és kifejezések definiálása. A munka második fejezete betekintést nyújt abba a szakirodalomba, amely a kisebbségben élő magyar nyelvközösségek, valamint svéd- és finnországi magyarok és egyéb bevándorló és diaszpórában élő népcsoportok nyelvi helyzetét és identitását svéd és finn kontextusban dolgozta fel. A disszertációs munka harmadik fejezete a felmérés kiindulópontjával szolgáló teóriákkal foglalkozik, bemutatva akkulturációs és etnolingvisztikai, valamint a nyelvmegőrzés, revitalizáció és nyelvváltás témakörreit feldolgozó elméleteket. Kitér a nyelv és identitás kapcsolatának tanulmányozását segítő szempontokra is. A negyedik fejezet módszertani kiindulópontokat mutat be, például az anyaggyűjtéssel, adatközlőkkel, a kérdőív szerkesztésével és interjúk összeállításával, a gyűjtött anyag feldolgozásával, valamint a megfigyelői paradoxonnal és az etikai dilemmával kapcsolatos kérdéseket. Az ötödik és hatodik fejezet a munka empirikus részét képezi, hiszen a felmérés eredményét mutatja be először a kérdőívre adott válaszok, majd az interjúk alapján. Az ötödik fejezet bevezetésében az adatközlők személye, családi és nyelvi háttere került ismertetésre. A felmérés többi eredménye különböző részekre felosztva került bemutatásra. Először az adatközlők saját meglátása szerint vallott magyar, valamint svéd, illetve finn nyelvi kompetenciája került bemutatásra. Ezt követte a magyar nyelv és kultúra elsajátításának lehetőségeit bemutató, majd pedig a nyelv és kultúra iránt nyújtott érdeklődéssel és identitással kapcsolatos kérdésekre adott válaszok feldolgozása. Ezek után került terítékre a magyar nyelv és kultúra jövőjének kérdése Svéd- és Finnországban, amelyet néhány, az adatközlők nyelvi hátterét érintő megfigyelés követett. Végül egy összefoglaló áttekintés, valamint az eredmények összefoglalása kapott helyet. A hatodik fejezetben bemutatott interjúk a kérdőívre adott válaszoknál vala-mivel mélyrehatóbban és konkrét példákkal világítják meg a gyermekkori családi nyelvhasználathoz, a mai nyelvi helyzethez, a

magyar kultúrával való kapcsolathoz és identitáshoz kötődő kérdéseket. Végül ezt a fejezetet is egy összefoglaló áttekintés és következtetések levonása követte. A disszertációs munkát egy a kutatási eredményeket felsorakoztató és azokat az elméleti áttekintéshez kötő fejezet zárja.

A felmérés néhány központi kérdésre kereste a választ, amelyek közül az első a magyar nyelv használatának színtereire vonatkozott. A felmérés kimutatta, hogy a többségi nyelv, tehát a svéd, illetve a finn, jóval jelentősebb mértékben van jelen a második generációs magyarok életében, mint a magyar. A legtöbb adatközlő számára a magyar nyelv saját otthonában elérhető, hiszen rendelkeznek magyar nyelvű könyvekkel, zenével, és hozzáférnek az internethez; mégis csak kevesen használják rendszeresen a magyar nyelvű médiát. A magyar nyelvet leginkább családtagokkal való telefonbeszélgetések alkalmával használják, a magyar nyelvű sajtót pedig főként az internet által érik el. Az otthonon kívül leginkább családi doméneken, rokonokkal találkozáskor és legfőképpen Magyarországon használatos a magyar nyelv, tehát az adatközlők hétköznapi életét inkább a svéd, illetve a finn nyelv használata tölti ki. Az adatközlők kapcsolata magyar közösségekkel nem jelentős. Ezzel szemben a magyarországi látogatások központi szerepet játszanak a második generáció életében. A magyar nyelv használata viszont behatárolt, és a nyelvválasztást az adatközlők jelenlegi családi helyzete, legfőképpen a velük élő partner anyanyelve és a közös választás határozza meg. Az otthonon kívül történő nyelvválasztást többek között a más magyar nyelvűek iránti érdeklődés és a velük való találkozás lehetőségei is befolyásolják. A nyelvválasztásban mégis a kompetencia játssza a legfontosabb szerepet. A felmérés eredménye szerint a második generáció gyengébbnek ítéli meg magyar nyelvi kompetenciáját, mint a többségi nyelvet, főképpen az olvasáskészség és az írás területén.

A második kutatási kérdés nyomán a felmérés összefüggést keresett az adatközlők nyelvválasztása és gyermekkori nyelvi környezete között. Az eredmények szerint a magyar nyelv legaktívabb használói olyan családokból kerültek ki, ahol a nyelvet aktívan használták az adatközlő gyermekkorában, és a magyarországi látogatások rendszeresek voltak. A kutatás kimutatta, hogy a gyermekornak, a szülők nyelvhasználatának, a magyarországi, valamint más magyarokkal való kapcsolatoknak, a család magyar kultúrához és nyelvhez való attitűdjének meghatározó szerepe van az adatközlők mai nyelvi helyzetére, különösen magyar származásukhoz, a magyar kultúrához és a nyelv megőrzéséhez való viszonyulásukra. Ezzel szemben nem kimutatható, hogy a szülők pozitív attitűdje minden esetben pozitívan hatna az utódokra, vagy hogy a kevésbé pozitív attitűdök minden esetben kevésbé pozitív hatással lennének a második generáció nyelvválasztására és magyar azonosság-tudatára, hiszen a felmérésben példa található ezek ellenkezőjére is. Az adatközlők között szerepelnek olyanok is, akik nem sajátíthatták el a magyar nyelvet gyermekkorukban, mert szüleik nem beszéltek hozzájuk magyarul, és habár a nyelvet később csak egy-egy kivételnek számítva egyén sajátította el, mégis pozitív magyar identitással rendelkeznek. Ugyanígy részt vettek a felmérésben olyan adatközlők is, akik a magyar nyelvet nőtték fel, és akiknek a szülei pozitívan viszonyultak a magyar kultúrához és győ-

kerekhez, de ma már nem érdeklődnek magyar dolgok iránt, nem használnák a nyelvet és kevésbé pozitív attitűddel rendelkeznek. Ezen adatközlők egy része meglepő módon olyan családokban nevelkedett, ahol mindkét szülő magyar, viszont a kutatás eredménye szerint ezek a szülők nem követ-kezetesen használták a magyar nyelvet, hanem svéd, illetve finn nyelvet is keverték a kommunikációba. A felmérés kimutatta azt is, hogy azon adat-közlők egy része, akik egy családban nevelkedtek, némely esetben különböző nevelésben részesültek, melynek eredményeképpen ma eltérő nyelvi kompetenciával és ezáltal eltérő nyelvválasztással és attitűdökkel rendelkeznek. A gyermekkori nyelvi környezet tehát jelentősen meghatározza a második nemzedék nyelvválasztását és attitűdjét, viszont mivel a felmérés adatbázisa viszonylag kicsi, nem mutatható ki tisztán, hogy mily szerepe van az egyes változóknak. Ennek ellenére leszögezhető, hogy a szülők iskolázottsága, magyar közösségekben tanúsított aktivitása, a család rendszeres magyarországi utazásai és az adatközlők magyar anyanyelvi oktatásban való részvétele a legtöbb esetben pozitív hatással vannak a második generáció magyar nyelvi kompetenciájára, és ezzel a nyelvválasztásra. A felmérés bizonyítékot ad arra is, hogy azon adatközlők rendelkeznek kiegyensúlyozott kétnyelvűséggel, akiknek a szülei következetesen használták a magyar nyelvet, és nem éltek kódváltással.

A harmadik kutatási kérdés a magyar nyelvi és kulturális örökségnek az adatközlők identitására játszott szerepére kereste a választ. A kutatás eredményének fényében megállapítható, hogy az adat-közlők identitása és a magyar származásuk iránti pozitív attitűdök erősen függenek a gyermekkori élményektől, különösen a magyarországi látogatásoktól, a magyar nyelv ott-honi használatától, a magyar anyanyelvi oktatásban való részvételtől és a családok magyar közösségi életben vállalt aktivitásától. A felmérés tapasztalatai szerint a magyar nyelv ismerete és tudása is pozitív hatással van az identitásra. Különös módon a legpozitívabb magyar identitással azok az adatközlők rendelkeznek, akiknek csak az egyik szülője magyar származású. Az adatközlők fele a magyar nyelvet tartja anyanyelvének, bár a legtöbb esetben ők két anyanyelvet vallanak magukénak, tehát a magyaron kívül a többségi nyelvet is. Ennek ellenére az adatközlők bevallása szerint a magyar nyelv használata valójában nem a letermészetesebb számukra, hanem a svéd, illetve finn nyelv használatát sokkal természetesebbnek tartják. Az adatközlők szinte kivétel nélkül pozitívan viszonyulnak a többnyelvűséghez, és a legtöbben fontosnak tartják a magyar nyelv ismeretét, és pozitívnak tartják a magyar származást, amely egyben részét képezi az identitásuknak is. A magyar lét meghatározásában az adatközlők alapvetően a hovatartozás érzését tartják elsődlegesnek. A svédországi adatközlők szerint fontos a Magyarországhoz való kötődés is, míg a finnországi adatközlők számára a magyar nyelv ismerete a második legfontosabb kritérium ahhoz, hogy valaki magyar legyen. A nyelv egyben a magyar identitás legfontosabb alkotóeleme az adatközlők jelentős része szerint. A felmérés szerint az adatközlőknek több mint fele otthon érzi magát Magyarországon, mégis csak egy negyed rész érzi magát magyarnak. Ennek ellenére a legtöbb adatközlő rendelkezik magyar identitással. A svéd- és finnországi adatközlők részben eltérően határozták meg magyar identitásukat. Míg a finnországiak

egyres jellembeli és viselkedésbeli tulajdonságra utaltak, mint például tüzes temperamentum, udvariasság, vendégszeretet, addig a svédországi adatközlők a magyar nyelven kívül a magyar ételkultúra ismeretét említették kimagaslóan jelentősnek. A magyar gyökerek jelentőségét különbözőképpen jellemezték az adatközlők, közös vonásként az identitásban alkotott szerepét méltatták. A legtöbb adatközlő részére a magyar gyökerek a származásra, a rokoni szálakra, a családok történelmére utalnak vissza, és sokuknak fontos, hogy ez által számukra egy második kultúra, nyelv és ország válik nyitottá. A magyar háttér a legtöbb esetben szellemi és érzelmi gazdagságot jelent, amely sokrétűséget és változatosságot hoz a második generáció életébe.

A negyedik kutatási kérdés a svéd- és finnországi adatközlők nyelv választása és identitása között rejlő hasonlóságokat és különbségeket firtatja. Általánosságban véve megállapítható, hogy a két csoport nyelv választási modellje nagyrészt hasonlít egymásra, bár a finnországi adatközlők jobb magyar nyelvtudással rendelkeznek, hiszen ők gyermekkorukban valamivel gyakrabban használták a magyar nyelvet, mint a svédországiak. Ezáltal a finnországiak gyakrabban használják ma is a magyar nyelvet. Mégis érdekes különbségnek bizonyul, hogy a svédországi adatközlők jóval gyakrabban találkoznak más magyar származásúakkal és magyar nyelvűekkel, mint a finnországiak és hogy a finnországi adatközlők jóval aktívabban írnak magyar nyelvű üzeneteket, például SMS-t és képeslapokat, valamint ők gyakrabban olvasnak magyar nyelvű internetes oldalakat, mint a svédországiak. Ezen kívül a finnországi adatközlők pozitívabban és nyitottabban viszonyulnak a magyar nyelvhez, hiszen nagy részük fontosnak tartja a magyar nyelv ismeretét, és szívesen használja a magyar nyelvet nyilvános helyen. Szintén a finnországi adatközlők pozitívabban, ami a Magyarország és a magyar kultúra iránti érdeklődést illeti. A magyar identitástudat is jellemzőbb a finn-országiakra, mint a svédországiakra. A felmérés kimutatta, hogy a nyelv és kultúra megmaradása igen jelentős mértékben függ attól, hogy egyénileg és családi szinten mennyire töreksenek a nyelv megőrzésére. Bizonyos mértékben más tényezők is meghatározzák a nyelvmegőrzést, és mint a finnországiak példája kimutatta, a befogadó társadalom finnugor nyelvrokonságra alapuló pozitív attitűdje, valamint az állami szintről jövő támogatás is elengedhetetlenül fontosak. Minden valószínűséggel az első generációnak számító szülők bevándorlási körülményei is meghatározóak, hiszen a svédországiakkal ellentétben a finnországi szülők egyike sem menekültként érkezett az országba, hanem a legtöbben munkájuk által kerültek Finnországba, sok esetben a visszatérés szándékával. Ezzel szemben a menekültként bevándorló szülőknek a legtöbb esetben nem volt lehetősége visszatérést tervezni, és ezáltal a többségi nyelv használata és kultúrájának átvétele fontosabbnak bizonyult számukra. A finnországiak magyar nyelv- és kultúra megőrzésének szempontjából pozitívabb helyzetére és szemléletére a bevándorlás időpontja is kihatható, hiszen a finnországi szülők a svédországiaknál később érkeztek, és a második generáció is jóval fiatalabb. Az 1980-as éveket megelőző időszakban a bevándorlók még nem kaptak megfelelő biztatást és támogatást nyelvük és kultúrájuk megtartásához, hiszen akkor még nem irányult olyan megértés a többnyelvűség és sokrétű kulturális társadalom felé, mint később. Ezen kívül a Magyaror-

szágon az 1980-as évek végén és 1990-es évek elején bekövetkezett politikai változások is már pozitívabban hatottak a diaszpórában élő magyarokra. Végül érdekes megállapítani, hogy a svédországi magyarok jóval rendezettebb és sokrétűbb közösségi élettel rendelkeznek, mint a finnországiak, és ezzel az egyik legaktívabb magyar diaszpóracsoportot alkotják; viszont ez mégsem tűnik elegendő támasznak a jövő generációk számára, ami a nyelv- és kultúramegőrzést illeti.

Az utolsó kutatási kérdés a nyelvhasználat lehetőségeire és a nyelvmegőrzést illető kilátásokra kérdezett rá. A kutatás elméleti része rámutatott arra, hogy egy kisebbségi nyelv használatához és megőrzéséhez három feltételnek kell teljesülnie: kompetenciának, lehetőségnek és szándéknak (lásd lent). A felmérés eredménye szerint az adatközlők magyar nyelvtudása erősen függ gyermekkoruk nyelvi környezetétől. Legfőképpen a magyarországi látogató-soknak és a családban történő nyelvhasználatnak van különös szerepe. Minden valószínűséggel a magyar anyanyelvi oktatásban való részvételnek és a szülők magyar közösségekben való aktivitásának is jelentősége van a nyelvtudásra. A felmérésben részt vett két csoport második generációs magyarnak csak ötödrésze vallotta, hogy legalább olyan jól tud magyarul, mint svédül, illetve finnül. Az adatközlők nyelvhasználatára a kompetencián kívül szintén részt a gyermekkori nyelvi környezetet van hatással, valamint kihat rá a mai nyelvi helyzetük és közvetlen környezetük is. A magyar nyelvhasználat lehetősége a legtöbb adatközlőnél biztosított, hiszen elérhető számukra a magyar nyelv, és van alkalmuk a nyelv használatára (lásd fent); ennek ellenére csak igen változó mértékben használják a nyelvet. A nyelvmegőrzés három feltétele közül a nyelvhasználat iránti szándék és pozitív hozzáállás a leginkább jellemző az adatközlőkre. E szándéokra és érdeklődésre szintén jelentősen hatnak a gyermekkori élmények, különösen a családi nyelvhasználat. A svéd- és finnországi adatközlők eredményét összehasonlítva jegyezhető meg, hogy a finnországiak jobb magyar nyelvi kompetenciával rendelkeznek, gyakrabban használják a nyelvet, valamint pozitívabban viszonyulnak a nyelvhasználatához, és ezáltal nekik valamivel jobb a lehetőségeik a magyar nyelv megőrzésére Finnországban. Ezen kívül összehasonlítás készült a szülők nyelvi hátteréről. Ezek alapján megállapítható, hogy azok az adatközlők, akik olyan családból származnak, ahol mindkét szülő magyar anyanyelvű, azok a magyar nyelvre nézve pozitívabb nyelvi környezetben nőttek fel: a magyar nyelv gyakrabban képezte részét életüknek, hiszen több magyar anyanyelvű rokonnal rendelkeznek, és intenzívebb volt a kapcsolattartás velük, gyakrabban látogattak Magyarországra is. Általánosságban véve ők jobb magyar nyelvtudással rendelkeznek, mint azok az adatközlők, akiknek csak az egyik szülője magyar anyanyelvű. A két magyar anyanyelvű szülővel rendelkező adatközlőknek tehát több feltétel biztosított ahhoz, hogy a magyar nyelv és kultúra életük és identitásuk természetes részét képezze. Viszont a felmérés kimutatta, hogy nem minden esetben éppen ezek az adatközlők azok, akiknek a magyar nyelv és kultúra ma természetes részét képezi életüknek, és nem feltétlenül éppen ők pozitívabban a magyar nyelv és kultúra valamint magyar gyökereik iránt, hanem azon adatközlők közül, akiknek csak egyik szülője magyar anyanyelvű, többen is jóval erősebb kötődést éreznek és pozitívabban a magyar nyelv és kultúra, valamint magyar gyökereik iránt. A nyelvmegőrzés kérdését részleteseb-

ben elemezve mutatta ki a felmérés, hogy az adatköz-lőknek csak negyed része rendelkezik a nyelvmegőrzés lehetőségével, hiszen csak náluk található a nyelvmegőrzés három feltétele, tehát csak ők rendelkeznek kellő nyelvtudással és nekik van lehetőségük használni a nyelvet, valamint nekik van érdeklődésük a nyelv használata iránt. Az adatköz-lők közel másik negyede használja behatárolt lehetőségei szerint a magyar nyelvet és szeretné többet használni azt, viszont kompetencia hiányában nincs rá lehetősége. Rajtuk kívül közel fele az adatköz-lőknek nem rendelkezik a nyelvmegőrzés két feltételével. Ez pedig azt jelenti, hogy az adatköz-lők há-romnegyede egyáltalán nem képes továbbadni a nyelvet a következő generációknak.

Végül megjegyzendő, hogy annak ellenére, hogy a kutatás kimutatott egy-egy jellemző vonást és a vizsgált két csoport nyelv választására és identitására általánosítható tendenciát, minden adatköz-lő külön egyéniséggel és egyéni tapasztalatokkal, élményekkel rendelkezik, amelyek meghatározzák saját nyelv választásukat és identitásukat. Nem felejtendő el tehát, hogy csa-ládi háttértől függetlenül változó lehet minden második generációs magyar hozzáállása a magyar nyelvhez, kultúrához és magyar gyökereihez.

E kutatómunkában François Grin elmélete (Grin 2003) került bemutatásra, amely szerint három feltételnek kell teljesülnie ahhoz, hogy mind egyéni, mind csoportos és társadalmi szinten megőrizhető legyen egy kisebbségi nyelv: C = capacity - 'kapacitás vagy kompetencia', O = opportunity - 'alkalom vagy lehetőség' és D = desire - 'akarát vagy szándék'. Ezen tényezők vagy dimenziók elengedhetetlen feltételei a nyelvmegőrzésnek, és annak ellenére, hogy mindegyik tényező fontos részét alkotja a nyelvmegőrzésnek, önmagában egyik tényező sem elég ahhoz, hogy biztosítsa egy nyelv megmaradását. Kapacitás vagy kompetencia (C) nyelvhasználati lehetőség és szándék nélkül nem elegendő, és ugyanígy nem elegendő a nyelvhasználatra kínálkozó alkalom (O) és szándék (D) nyelvtudás nélkül. A kutatómunka empirikus része Grin modellje szerinti felosztásban tárgyalta a témát és végeredményként kimutatta, hogy az adatköz-lők negyede rendelkezik a nyelvmegőrzés három dimenziójával (COD), tehát csak ezen adatköz-lők képesek megőrizni a magyar nyelvet, míg a többi adatköz-lő csak maximum két feltétellel rendelkezik, tehát nekik nem áll módjukban megőrizni és a következő generációk számára továbbadni a nyelvet. A két dimenzióval rendelkező adatköz-lők közül legtöbbször „OD” párosítással rendelkeznek, amely azt jelenti, hogy ők szívesen használják behatárolt körülmények között a nyelvet, hiszen csak hiányos nyelvtudással vagy esetleg csak szimbolikusan nevezhető nyelvtudással rendelkeznek. Négy adatköz-lő rendelkezik „CD” párosítással, amely szerint ők megfelelő nyelvtudással rendelkeznek, és szívesen használnák a nyelvet, amennyiben az alkalom biztosított lenne. Egyetlen adatköz-lő pedig a „CO” párosítással rendelkezik, tehát ő megfelelő nyelvtudással rendelkezik, és az alkalom is biztosított, viszont ő nem szívesen használja a nyelvet. Azon adatköz-lők között, akik a nyelvmegőrzés csak egy feltételével rendelkeznek, leggyakrabban a „D” dimenzió fordul elő, amely szerint ők pozitívak a nyelvhasználat iránt, viszont nincs elegendő tudásuk és lehetőségük a magyar nyelv használatára. Meglepő módon négy adatköz-lő csak „O” dimenzióval rendelkezik, tehát használja

valamilyen szinten a nyelvet, annak ellenére, hogy nincs elegendő kompetenciája és érdeklődése a nyelv használata iránt. Egyedül egyetlen adatközlőre jellemző egy „C” dimenzió, amely szerint ő megfelelő nyelvtudással rendelkezik, viszont nem biztosított számára az alkalom, amikor használhatná a nyelvet, és valójában érdeklődése sem elegendő hozzá. A kutatómunka záró fejezetében az adatközlők nyelvészociológiai profiljai és azok jellemzői kerültek bemutatásra, amely szerint az adatközlők negyede nyelvmegőrzőnek és revitalizálónak nevezhető, míg a többségnél megszakad a nyelvmegőrzés láncja. Ezen adatközlők egyik része szívesen használja a nyelvet, de csak hiányos nyelvtudással rendelkezik, ezért ők a nyelv favorizálóinak, a többiek pedig a nyelv veszítőinek titulálhatók.

A doktori disszertáció a „Magyart a gyökerek kedvéért” főcímet viseli. Ezen idézet egy adatközlő azon válaszából származik, amelyet arra a kérdés-re adott, hogy mely nyelvet/nyelveket szeretné, hogy gyermekei elsajátítsanak. Ezen adatközlő három nyelvet nevezett meg, a svédet, az angol és a magyart. Választását pedig azzal indokolta, hogy a svéd fontos, ha Svédországban él az ember, az angol pedig világnyelvként jelentős, míg a magyar nyelvet a gyökerek kedvéért szeretné, ha elsajátítanák gyermekei. Ezen megfontolás hűen tükrözi az adatközlők nagy részének meglátását, hogy miért is jelentős számukra a magyar nyelv és kultúra. A Svéd- és Finnországban élő második generációs magyarok nagy része számára a magyar nyelv és kultúra különös jelentőséggel bír, hiszen ezek a származáshoz, rokonokhoz, családok történelméhez, magyarországi szokásokhoz és kultúrához kötő szálak jelentik. A magyar nyelv és kultúra elsősorban szimbolikus szerepet tölt be az életükben, amely tehát a gyökerek miatt fontos. A magyar nyelv tudása és a kultúra ismerete leginkább azért jelentős a kutatásban részt vett második generációs magyarok számára, mert ezek által érzik hozzájárulásukat és kötődésüket a szülők és rokonok életéhez és gondolkodásmódjához. Egy szélesebb látószögből nézve a magyar nyelv és kultúra ismerte fontos kommunikációs eszköz a családban, és jelentőséggel bír a magyar nyelv megőrzésében a svéd és finn társadalomban.

E doktori disszertációs munka fókuszában második generációs magyarok nyelv-választása és identitása állt. A felmérés kimutatta, hogy a gyermekkori szocializáció és az egyén szociális hálózata mily jelentős hatással van a nyelv-választásra. Az adatközlők különbözőképpen értelmezték az anyanyelv fogalmát, és a magyar nyelv ismerete, valamint a nyelv használata többek számára közel sem olyan fontos, mint a kultúra és egyes magyar jelenségek ismerete. A magyar identitás az egyéni tapasztalatok és élmények függvényében különbözőképpen épül fel a második generációnál. A hovatartozást is különbözőképpen élik meg az adatközlők, és ugyanolyan alapokon érzik egyesek magukat magyarnak, mások pedig svédnek illetve finnek. A második generáció összetett identitással rendelkezik, amely a gyermekkorból eredő magyar, svéd, illetve finn nyelvekkel és kultúrákkal kapcsolatos emlékekre és tapasztalatokra támaszkodik. A magyar kultúrához való kötődés, magyar gyökerek egy részük szerint egyénivé, „különlegessé” teszi őket; mások számára a magyar származás életüknek csak egy „kis fűszere”.

Straszer

Boglárka

önmagáról

Kecskeméten születtem 1973 októberében és itt nevelkedtem egészen középiskolás koromig. Az iskolai szünidőket rendszeresen Baranyában és a Mátrában töltöttem. Már egészen kis koromban

kezdtem el érdeklődni a zene mellett nyelvek iránt és a gimnáziumban a finn nyelvre esett választásom. Első alkalommal 1990 nyarán vendégeskedtem Finnországban és ez a tíz napos kalandos út jelentősen meghatározta további életemet: Az 1991/92-es tanévet Rotary cserediákként egy Helsinki közelében fekvő kisvároskában töltöttem, a következő tanévben otthon érettségiztem, majd utam megint Finnországba vezetett, ahol egy éven belül szintén érettségiztem és elvégeztem egy gazdasszonyképző középiskolát is.

1994 őszén tanulmányaimat Közép-Finnországban, a Jyväskyläi Egyetemen, kezdtem finn irodalom, finn nyelv és hungarológia szakokon. 1998-ban a kandidátusi fokozat elérése után a Helsinki Egyetemen folytattam tanulmányaimat és 2000-ben finn mint második és idegen nyelv szakos tanárképzést végeztem. 2002-ben az Uppsalai Egyetem cserediákja voltam és Helsinkiben magiszter vizsgát tettem. Tanulmányaim mellett 1997-től rendszeresen tanítottam finn és magyar nyelvet finnországi és svédországi általános iskolákban, gimnáziumokban, főiskolákon, népfőiskolákon és szabadegyetemen.

2001 és 2006 között a Finn Oktatásügyi Minisztérium kutatója voltam, 2004 és 2011 között az Uppsalai Egyetem finnugor szakos doktorandusza. 2011 októberében doktoráltam Uppsalában egy nyelvészociológiai összehasonlító kutatási munkával.

Finn és svéd gyökerekkel rendelkező göteborgi nyelvész férjemet 1999-ben a Helsinki Egyetemen ismertem meg és 2002 februárja óta Uppsalában élünk. 2010-ben kislányunk, 2012 év elején kisfiunk született, akiket együtt nevelünk három nyelven.

Munkáim svéd nyelvű listája

Monografier

2011: *Ungerska för rötternas skull". Språkval och identitet bland andragenerationens ungrare i Sverige och Finland.* Acta Universitatis Upsaliensis. Studia Uralica Upsaliensia 38. Uppsala. (363 sidor) Publicerad i DiVA:

<http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?searchId=2&pid=diva2:437256>
2010: *Ungrare, ungerska och ungersk kultur i Sverige och Finland. En översikt*. Digitala skrifter

från Hugo Valentin-centrum 1. Uppsala: Uppsala universitet. (105 sidor) Publicerad i DiVA: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-133236>

Artiklar och skrivelser i böcker och tidskrifter

(under arbete): Ungerska förnamn i Sverige. – *Studia anthroponymica Scandinavica*.

2011a: Embracing Hungarian: Top-down emancipation of an immigrant language in Finland. Huss, Leena & Nolan, J. Shaun (red.) *The Many Faces of Language Emancipation*. Special Issue. *International Journal of Sociology of Language*, 209. s. 75–90.

2011b: Language and Identity among Hungarians in Sweden. I: Grünthal, Riho & Magdolna, Kovács (red.) *Ethnic and Linguistic Context of Identity: Finno-Ugric Minorities*. *Uralica Helsingiensia* 5. Helsinki. s. 161–195.

2010a: ”Unkarilaisuus tekee minusta persoonallisen” – Pohdintoja toisen polven suomenunkarilaisten kieli-identiteetistä [”Hungarianness makes me special” – Discussions concerning language identity among second generation Hungarians in Finland.] I: Martikainen, Tuomas & Lotta Haikkola (red.) *Maahanmuutto ja sukupolvet*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Nuorisotutkimusseura. Tietolipas 233. Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 106. s. 193–216.

2010b: Kenttätöyön antimia toisen polven unkarilaisten kielestä ja identiteetistä. [Fältarbetets behållningar gällande språk och identitet hos andragenerationens ungrare.] – *Suomi-Unkari 1/2010* s. 14.

2009: Unkarilaiset Suomessa [Ungrare i Finland] – *Siirtolaisuus / Migration 1/2009*. s. 12–21.

2008: Unkarilaistaustaiset lapset äidinkielen opetuksessa Uppsalassa. – havaintoja vanhempien odotuksista ja opettajan kokemuksista. [Abstract. Ungerskspråkiga barn i modersmålsundervisningen i Uppsala ur föräldrar- och lärarperspektiv.] I: Ulla Börestam & Satu Gröndahl & Boglárka Straszer: *Revitalisera mera! En artikelsamling om den språkliga mångfalden i Norden tillägnad Leena Huss*. Uppsala Multiethnic Papers 50. Centrum för multietnisk forskning, Uppsala universitet. s. 179–196.

2006a: Femtio år i Sverige. – *Invandrare och minoriteter 5/2006*. s. 9–12.

2006b: Ungrare – en osynlig men aktiv invandragrupp i Norden. – *Humanister forskar. Humanistdagarna vid Uppsala universitet 2006*. s. 211–217.

2006c: Kétnyelvűségéről mindenkinek. Könyvajánló a kétnyelvűség szakirodalmáról. [Om tvåspråkighet till alla. Boktips gällande tvåspråkighet i familjen.] – *Híradó, A Svédországi Magyarok Országos Szövetségének lapja, Ungerska Riksförbundets medlemstidning*. 101/2006.

2006d: Tolmácsot a nagyinak. [Tolk till mormor.] – *Új Kéve 1/2006*.

2006e: Ruotsin unkarilaiset. [Sverigeungrare] – *Liekki 1/2006*.

2006f: Unkarilaistaustaiset oppilaat äidinkielen opetuksessa. [Elever med ungersk bakgrund i modersmålsundervisningen.] – *Suomi-Unkari 1/2006*.

2005a: Unkarilaiset tänään Suomessa ja Ruotsissa väestötillastojen valossa. [Ungrare idag i Finland och Sverige enligt befolkningsstatistiken.] – *Suomi-Unkari 4/2005*.

2005b: Identiteetistä. [Om identitet.] – *Liekki 3/2005*.

2005c: Gondolatok az Identitás magyar származású fiatalok körében Finnországban és Svédországban című előadásomhoz. [Tankar kring mitt föredrag ”Identitet bland unga med ungersk bakgrund i Finland och Sverige”.] – *www.bibl.u-*

- szege.hu/filo/hir/straszer.htm*
- 2005d: Tutkimusta Suomen ja Ruotsin unkarilaisista. [Undersökning om ungrare i Finland och Sverige.] – *Suomi-Unkari 2/2005*.
- 2004a: Mitt liv med olika språk. – *Sverigekontakt Nr 2, juni 2004*.
- 2004b: Suomen kielen prosodisten piirteiden oppiminen yliopiston tietokoneavusteisella alkeiskurssilla. [Att lära sig finskans prosodiska drag på en datorstödd kurs på universitetet.] – Straszer, Boglárka & Brown, Anneli (red.), *Kakkoskieli 5, Ääntämisen ja puhutun suomen kielen opettamisen ja oppimisen kysymyksiä*. Helsingin yliopiston suomen kielen laitoksen julkaisuja. s. 145 – 182.
- 2003a: Havainnot suomen kielen prosodisten piirteiden oppimisesta tietokoneavusteisella alkeiskurssilla. [Observationer gällande inlärandet av finskans prosodiska drag med hjälp av dataprogram på en nybörjarkurs.] – *Virittäjä 107*. s. 588 – 596.
- 2003b: Unkarilaisessa kylässä, Katsaus suomalaisten kirjallisiin matkoihin. [På besök hos ungrarna. Inblick i finländarnas litterära resor.] – *Alkukoti 4*.
- 2002: Paprika. [Paprika, ett kåseri.] – *Alkukoti 3*.
- 2001: Leelopäivillä setukaisten kylässä. [På Leelo-dagarna hos setuerna.] – *Alkukoti 2*.
- 2000a: Marij... kö me ulyna? [Marier ... vilka är vi?] – *Alkukoti 1*.
- 2000b: Unkaria ylioppilaisineeksi? [Ungerska som examensämne?] – *Alkukoti 1*.
- 2000c: Gondolatok a katedra túlsó oldaláról. [Tankar från katederns andra sida.] – *Siulaset 1/00*.
- 1999: Ungari keel soome koolis. [Ungerska språket i finska skolor.] – *Õpetajate Leht*. June 30, 12.
- 1996: Uuden ajan uudet laulut, Endre Ady oli modernin unkarilaisen runon tiennäyttäjä. [Nya tiders nya sånger, Endre Ady var den moderna ungerska diktens vägvisare.] – *Naaga 1/96*.

Redaktionella arbeten

- 2004: i samarbete med ANNELI BROWN, *Kakkoskieli 5: Ääntämisen ja puhutun suomen kielen opettamisen ja oppimisen kysymyksiä*. [Frågor kring finskans uttals- och talsspråksundervisning.] Helsingin yliopiston suomen kielen laitoksen julkaisuja. (273 s.)
- 2008: i samarbete med ULLA BÖRESTAM & SATU GRÖNDAHL: *Revitalisera mera! En artikelsamling om den språkliga mångfalden i Norden tillägnad Leena Huss*. Uppsala Multiethnic Papers 50. Centrum för multietnisk forskning, Uppsala universitet. (243 s.)

Studiematerial

- 2009: i samarbete med RAIJA KANGASSALO och TARJA SOUTOLAHTI: *Introduktion i finsk grammatik. Johbdanto suomen kielioppiin. Grammatikkompedium*. Akademin för utbildning, kultur och kommunikation. Finskt språk- och kulturcentrum. Mälardalens högskola. (121 s.)
- 2009: i samarbete med RAIJA KANGASSALO och TARJA SOUTOLAHTI: *Introduktion i finsk grammatik. Johbdanto suomen kielioppiin. Övningar till grammatikkompedium*. Akademin för utbildning, kultur och kommunikation. Finskt språk- och kulturcentrum. Mälardalens högskola. (18 s.)
- 2009: i samarbete med RAIJA KANGASSALO och TARJA SOUTOLAHTI: *Introduktion i finsk grammatik. Johbdanto suomen kielioppiin. Facit till Övningar till grammatikkompedium*. Akademin för utbildning, kultur och kommunikation. Finskt språk- och kulturcentrum. Mälardalens högskola. (22 s.)

- 2007: i samarbete med BJÖRN LUNDQVIST och LEELO KEEVALLIK:
Språkkompendium för sommarkursen Finsk-ugriska språk och kulturer för nyfikna.
Omarbetad provupplaga 2007. Institutionen för moderna språk vid Uppsala
universitet. (76 s.)
- 2006: i samarbete med BJÖRN LUNDQVIST och LEELO KEEVALLIK:
Språkkompendium för sommarkursen Finsk-ugriska språk och kulturer för nyfikna.
Provversion. Institutionen för moderna språk vid Uppsala universitet. (64 s.)
- Utredningar och undersökningar om invandrarutbildning för Utbildningsstyrelsen
- 2006: Maahanmuuttajaoppilaiden äidinkielen opetuksen asemasta ja opettajien
koulutuksesta. Opetuksen käynnistämistä tähän päivään. [Om statusen gällande
invandrarelevernas modersmålsundervisning och lärarutbildningen. Från början av
undervisningen till dagens dato.] Selvitys 2005. Opetushallitus.
- 2006: Tvåspråkighet – <http://www.oph.fi/svenska> – *Studietjänster – Invandrarutbildning –
Tvåspråkighet (Tvåspråkighetsforskning, Nyttiga länkar om tvåspråkighet)*
- 2005: Kaksikielisyys [Tvåspråkighet.] – [http://www.edu.fi/page.asp?
path=498,526,54785,25679](http://www.edu.fi/page.asp?path=498,526,54785,25679)
- 2004: Maahanmuuttajaoppilaiden perusopetukseen valmistava opetus ja perusopetus
syyslukukaudella 2003. [Undervisning som förbereder för den grundläggande
utbildningen och grundläggande utbildning för invandrare höstterminen 2003.]
Selvitys 4.3.2004. Opetushallitus. – [http://www.edu.fi/julkaisut/
maahanmuuttajaopetusraportti.pdf](http://www.edu.fi/julkaisut/maahanmuuttajaopetusraportti.pdf)
- 2004: Undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen och grundläggande
utbildning för invandrare höstterminen 2003. – Utredning. Utbildningsstyrelsen
4.3.2004.
www.oph.fi/svenska/attachment.asp?path=446,471,552,11858,29580,34624 -
- 2004: Suomi toisena ja vieraana kielenä – tutkimuksia. [Undersökningar om finska som
andra och främmande språk.] – [http://www.edu.fi/page.asp?
path=498,526,54785,3328,22813](http://www.edu.fi/page.asp?path=498,526,54785,3328,22813)
- 2002: Suomi/ruotsi toisena ja vieraana kielenä ylioppilaskokeessa ja opiskelijavalinnoissa.
[Finska/svenska som andra och främmande språk i studentexamen och som elever-
nas val.] – <http://www.edu.fi/page.asp?path=498,526,3328,4783>
- 2001: Suomessa julkaistuja maahanmuuttajien äidinkielen sanakirjoja ja sanastoja. [I
Finland publicerade ordböcker och ordlistor i olika invandrar språk.] – [http://
www.edu.fi/page.asp?path=498,526,54785,4460](http://www.edu.fi/page.asp?path=498,526,54785,4460)

Recension

- 2007: Sanna Iskanius, Venäjänkielisten maahanmuuttajaopiskelijoiden kieli-identiteetti,
Jyväskylä 2006 [Den språkliga identiteten hos ryskspråkiga invandrarelever.] och
Marja Ägren, ”Är du finsk, eller...?” En etnologisk studie om att växa upp och leva
med finsk bakgrund i Sverige, Göteborg 2006. – *Multiethnica* 30. Maj 2007. s.
32–33.

Översättningar

- 1998: boköversättning från ungerska till finska i samarbete med JARI-PEKKA
TIKKANEN: Vidák, István – Nagy, Mari, Huopalelu. [Filtleksaker.] (s. 37)
- 2001: boköversättning från ungerska till finska i samarbete med HILKKA LAIHO: Sütő,
László, Elämän virta. Omaelämäkerta. [Livets lopp. Självbiografi.] Osa 2. (s. 90)
- 2001: essäöversättning från ungerska till finska i samarbete med EIJA HALLIKAINEN:
Pál Gyulai, Muistopuhe János Aranyille. [Minnestal för János Arany.] I: Lahdelma,
Tuomo & Dobos, István & Rautavuoma, Veera (red.) *Unkarilainen omakuva*.
Atena Kustannus Oy, Jyväskylä 2001. s. 41–61.